

**R. P. Antonii De Escobar Et Mendoza, Vallisoletani,
Societatis Iesv Theologi, Vniversæ Theologiæ Moralis,
Receptiores Absqve Lite Sententiæ nec-non
Problematicæ Disquisitiones ... Tomus ...**

**Escobar y Mendoza, Antonio de
Lugduni, 1652-1663**

Cap. 18. Circa iuramenti Promissorij obligationem, & firmitatem.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-80586](https://nbn-resolving.de/urn:nbn:de:hbz:466:1-80586)

134 Theologiae Moralis Lib. XXIX.

regularitas infamie quadam est, ut constat ex cap. Iustitiae, 6. q. 1. Ita Palauus 10. 3. v. 14. d. 1. pum. 11. num. 2. & Suar. ubi supra, defendant, hanc sententiam esse probabilem.

²³⁵ Idem iudicio. Quia si collatio Beneficij facta est valida est, à fortiori facta infamie valebit. illud vix probabilitas in-
dico. In foro autem externo nunquam valebit huiusmodi collatio: imperatricie poterit Beneficium ut vacans propter infamiam. Ut exprefse notauit Suar. citat. num. 35. in fine. Equidem primam sententiam probabiliorum esse existimo.

PROBL. XXXII.

Periurium, per quod periusurus possit repelliri testificando in iudicio, debet, & non debet esse necessarium in iudicio probatum: tamen de illo non sit lata sententia.

²³⁶ Non est necessarium, ut sit probatum in iudicio, sed sufficit, notoriū esse notoriū propter factū in quo evidens sit dixisse aliquem iuris iurandi verba falso quidem cum vera deliberatione, ac cognitione. Quia in textibus non signatur periurium, ob quod periusurus debet à testificando in iudicio repelliri. Cum ergo periurium notoriū factū grauisimum sit, debet hunc effectum habere. Sic Sylvestr. v. Iuramentum, 2. q. 3. Azor. 10. 1. 1. 1. cap. 11. q. 1. Valent. 2. 2. d. 6. 9. 7. pum. 3. dictio 3. Suar. 1. 3. de iuram. cap. 10. num. 20. docet sufficere publicam infamiam, quod talis homo peccare soleat.

²³⁷ Necessarium est, ut periurium sit probatum in iudicio, & non sufficit notoriū esse notoriū factū. Quia cap. Testimoniū, de testimoniis, dicitur. Si vero de criminis sit emendatus ut eī non comittetur infamia, non est in causa ciuili, vel etiam cum de criminis ciuiliter agitur, repellendus. Ergo non sufficit, periurium notum fuisse notoriū factū, ut infamiam contrahat, ob quam à testimoniō ferendo repellatur, quia poterat interim emendari, et le ab illa nota expedire. Fit igitur propter periusum probatum huiusmodi legalem infamiam incurri, etiam si emendatus fuerit, ob quam debet esse à testimoniō in causa ciuili, ac criminali repellendus. Sanch. 1. 1. sum. cap. 10. num. 5. afferens, non satis esse quodlibet periurium ac repellendum periurium à testimoniō ferendo, sed debere periurium de illo periurio conadi, & in iudicio damnari: et ex alia parte non debere esse periurium iniuria, vel metu extortum, aut à reo in iudicio de propria causa commissum. Et refert pro hac sententia Archidiacōnum, Sotum, Arag. Tabienam, & alios.

²³⁸ Ego autem existimo, necessario requiri, & sufficere periurium ab que iniuria extortum, sed proximo nocium, in iudicioque probatum, quamvis de illo lata non sit sententia. Quia licet periurias quoisque condemnetur non sit infamis infamia iuris, est tamen ex probata iure iuridica infamis infamia facta: ob quam si à periurio oriatur à testimoniō repellitur in omni cœla, ut probat Palauus 10. 3. v. 14. d. 1. pum. 3.

CAPUT XVIII.

Circa Iuramenti Promissorij obligatiō-
nem, & firmitatem.

PROBL. XXXIII.

Si quis fecit iuret, aut in absentia homi-
nis, cui sit promissio, nomine acceptante
legitime nomine ipsius, se daturum ali-
quid illi tenetur, & nō renetur id implere.

²³⁹ T Enetur profecto, nec potest retrocedere etiam ante absentiā acceptationem. Quia hoc iuramentum non est contra bonos mores, vt constat: nec contra bonum commune: Ergo seruandum est, c. si verō deiuratur. sic Bart. 1. si quis pro eo n. 1. ff. de fiducia iur. Iason. 1. sp. 1. ista §. alteri. n. 4. ff. de verbō oblig. Molina 10. 2. de iur. tr. 2. d. 26. 3. Suar. 10. 1. de Relig. 1. 1. de iur. ram. c. 1. n. 1. & c. 1. n. 2. 1. et multi alii, quos refert Sanch. 1. de matr. 1. d. 7. n. 23.

Non teneret in plere, & retrocedere potest etiam ante absentiā, aut ignorantis id votum ^{Non tenetur}, fuisse emissum, acceptationem. Quia iuramentum id induit naturam promissionis factæ homini cui accedit: quia quidem est, vt includat tacitam conditionem, si ab altero acceptetur, et vt ante acceptationem possit renocari. Ita Sanch. citat. & 1. 1. sum. c. 9. n. 10. Lessi. 1. 2. c. 17. dub. 7. n. 5. & 1. 3. & c. 4. 2. dub. 1. n. 22. & alii plures, quos refert Sanch. 1. de matr. citato. n. 24.

Hoc probabilius reor. Quia licet Deus ad. 241 ducatur talis promissionis in testem, at eum sit homini facta, & non ipsi Deo per modum v. ^{Hebreo 10. 29.} babiliū, Deus minimè acceptat, donec homo ipsi, cui iurans obligatur, acceptet: Ergo ante eius acceptationem nihil ita firmum actum est, quin possit renocari. Moneo tamen, hanc sententiam accipiendam esse, nisi iuramentum fieret ipsi Deo propter eius honorem de promissionē aliqua pia implenda: tunc enim habere rationem voti, & sic non posset renocari. At cum ius non acquiratur homini in hoc casu sed soli Deo, potest per relaxationem, vel commutationem tolli, inconsulto hominem communiter à Doctoribus dicitur.

PROBL. XXXIV.

Qui iurat sine animo iurandi contrahit, &
non contrahit obligationem implendi,
etiam ex Religione.

¹⁴² D Olus in iuramento interuenient potest, vel quia quis iuravit sine animo implendi rem promissam, vel absque a nino iurandi, aut ^{Necnulla} se obligandi, aut verbis amphibologicis. Verum si dolus solū sit, quia iuravit animo non implendi promissum, obligationi iuramenti non obstat. Quia stare optimè potest vera voluntas iurandi, & se obligandi, quin adit animus exequendi obligationem. Nam licet satis controversum sit, an promissio esse possit, absque animo rem promissam exequendi: at cum iuramentum de futuro non petat necel- farid

ESCOB.
Theor. M.
Tom. III.

ELV

Sect. II. De Precepto II. Problemata. 135

farid promissionem, consequenter non petit ad suam essentiam animam exequendi rem iuramat. Suar. 10.2. de Relig. l.2. c.2. per totum. Sanch. L3. sum. c.10. n.5. Lessli. l.2. c.4.2. dub. 8. n.4.1. At si dubius est coutra sit in animo jurandi, quia quis solum exterius verba profert, caret tamen animo inuocandi Deum in testem, dubitamus, an contrahat obligationem etiam ex Religione promissum in plenitate?

243
Contrahit plane. Quia preceptum Religionis non solum obligat ad tuendum honorem diuinum efficiendo verum id, in cuius confirmationem diuinum testimonium est inuocatum: sed etiam id quod rationabiliter ab aliis credi potest diuinum testimonio confirmatum fuisse. Alioquin apud eos honor diuinus minueretur. Sie Valente. 2.2. d.6. quæst. 7. pun. 2. Distinguit autem si iuramentum rationabiliter petuntur. Nam quando rationabiliter postulatur, creditur ab aliis, diuinum testimonio rem confirmatam esse. Ergo ex Religione obligatur sic iurans, rem promissam exequi. Secundus vero est, si irrationaliter iuramentum expostulatur; nam tunc merito presumi posset iurandum solo verbo tenus iurasse.

244
Non contrahit iuramentum rationabilem ex Religione. Sie Valente. 2.2. d.6. quæst. 7. pun. 2. Distinctio. Ita Palauus tom. 3. trah. 14. d.2.4. unct. 2. num. 2. Azor. part. 1.1.1. cap. 4. quæst. 2. Sanch. citat. n. 11. Bonac. tom. 1. d.4. quæst. 1. unct. 7. num. 2.

245
Hanc obligatio possum.
Certo Valentiae ratio solummodo probat adesse in iurante obligationem exequendi promissum ob vitandum scandalum: sed non probat ex vi iuramenti aliquam inesse obligationem. Scio tamen, teneri sic iurantem omnem damnum, quod ex suo facto iuramento prouenerit reparare. Quia nullam causam ad factum iurandum habuit.

PROBL. XXXV.

Credit quis ex errore esse possit iuramentum de materia capaci obligationis absque intentione se obligandi: Hic si iurare intendit, sed non se obligare, manebit obligatus, & obligatus non manebit.

246
Recole nonni. Quidam dolus est in intentione obligationis, eo quod quis iurat absque intentione se obligandi: constat quidem esse posse iuramentum de re futura absque se obligandi ad illius executionem intentione. v. gr. si quis iuraret non dare elemosynam, posset habere animum iurandi, & vere iurare absque animo se obligandi ad rei iurata executionem. Quia res iurata incapax est talis obligationis, & iurato hanc incapacitatem agnoscit. Signum ergo est, separabilia esse intentionem iurandi ab intentione se obligandi in materia incapaci obligationis. At quando materia iurata obligationis est capax, nullatenus habere poterit illa intentionem iurandi, & non se obligandi. Quia iurare quem, & non se obligare sunt impossibilia & repugnantia. Quare solum quaestio procedit ex errore, quo quis crederet esse posse iuramentum de materia capaci obligationis absque intentione se obligandi. Et in eo casu an-

Ezech. & Mend. Theol. Moral. Tom. IV.

bigo, an si quis iurare intenderet, & non se obligare, manebet obligatus?

Mancet quidem. Quia iuramentum ex se, 247 & ex sua propria ratione inducit obligationem: Mancet obligatio. Ergo si quis officiacter iurare voluit, impetrare 248 non posset obligationem inde consurgentem. Nam haec non ex sua voluntate, sed ex facto ipso nascitur; sicut si velles peccare lethaliter, & ex conscientia erronea nolles ad pœnam aeternam obligari: adhuc obligatus manebis: quia illa obligatio ex peccato ipso oritur sine via dependentia à voluntate. Sic Suar. 1.2. de iuram. c.7. n.18. Lessli. l.2. c.4.2. dub. 8. num. 3.8. Valent. 2.2. d.6. q.7. pun. 4. Sanc. in Clani. l.3. c.6. m. 8. Caiet. 2.2. q.8.9. art. 7. & ibi. Aroz. vers. 2. Quarta conclusio.

Non manebet obligatus. Quia in omni sententiâ obligatio iuramenti promissori vel est obligatio de eius essentia, vel est conlectum necessarium non manebet ad illam, ita ut absque tali obligatione iuramentum esse non possit: siue non potest esse matrimonium sine obligatione ad reddendum debitum, prolemque alendam. Ergo si ponamus, quæ officiacter velle non obligari ad seruandum iuramentum, conuincetur, habere intentionem non vere iurandi. Si quidem habet intentionem non apponendi, quod necessarium est ad iuramentum, ut constat in voto. Nam si quis veleret vovere, absque intentione se obligandi, nullum votum emittret, quod haec obligatio necessario votum comitem. Cum ergo obligatio exequendi re iurata comitetur iuramentum, excludat intentione obligationis corruit iuramentum, quantumvis in conscientia quis existimet, posse iuramentum sine ea obligatione existere. Ita Sylvestr. v. iuramentum 4. q.7. Sanch. l.3. sum. cap. 10. n.8. &c. 10. pluribus relatibus. Bonac. tom. 1. d.4. q.1. pun. 6. n.3. Azor. p.1. l.1. cap. 4. q.2. Palauus tom. 3. trah. 1.4. d.2. pun. 7. num. 6.

Fateor, ex iuramento promissorio vero, & 249 valido oriri necessarium obligationem, neque posse impediri: sicut non potest impediri obligatio aeterna pœna à perpetrate lethale peccatum. At cum actus externus iurantis sine obligationis intentione non sit verum iuramentum, ut fert secunda sententia, (quam probabiliorem existimo) ex illo oriri non potest obligatio.

PROBL. XXXVI.

Si dolus sit in uisa verborum, quia quis alio sensu illis ostendit ab eo, quem intelligit, is cui iuramentum præstat: contrahit, & non contrahit obligationem iuxta sensum quem iurat.

Contrahit. Quia id expressè præscribit tex- 250 tus in e. Quacunque articulo 2. q.5. ibi. Deus Non contrahit tamen, qui conscientie tesi est, ita hoc accipit, his obligatio- nes. sicut illi cui iurare intelligit. Est ergo huius textus decisio, non intelligendum esse iuramentum iuxta sensum eius qui iurat, sed iuxta sensum eius, qui audit. Ex quo textu aliqui docti Neoterici hanc sententiam probabilem esse iudicarunt.

Contrahit quidem obligationem secundum 251 sensum, quem iurat. Quia manifeste hoc caue- Obligatio non- tur in cap. Humanæ artes 2. quæstion. 5. ab: Am- contrahit- gane artes iusta verba nostra indicant, qua-

136 Theologie Moralis. Lib. XIX.

*lia foris sonant: divina verò iudicia talia foris
auduntur: qualia ex intimis proferuntur. En qua-
ratione coram Deo ex iuramentis non est alia
obligatio nisi quatenus verba ex intimis profe-
runtur. Ita Suar. l. 2. de iurament. cap. 8. à num. 5.
Sanch. l. 5. sum. cap. 1. num. 11. Lessi. lib. 1. capit.
42. dub. 8. numer. 44. Couar. de postl. part. 1.
§. 5.*

250
Hoc certum omnino esse reor. Quod ad
hunc roboro ex his, quæ codem in textu se-
quuntur. Nam Deus, (inquit,) non acci-
pit iuramentum, sicut ille, cui iuratur: "sed
potius sicut quis iurat, & intelligit. Ratio au-
tem est manifesta. Nam iuramentum, eiisque
obligatio non est absque iurandi intentione.
Ergo si iurans solùm habet intentionem iurandi
secundum sensum ab ipso intellectum, so-
lum secundum illum obligatur. Vrget quidem
textus cap. Quacumque arte, qui contrarium
videtur decidere. At sic illum expono. Deus ac-
cipit iuramentum sicut ille, cui iuratur intelligit,
quoad effectum committendi culpam, non
quoad affectum se obligandisid est, accipit iura-
mentum, sicut ille, cui iuratur, intelligit, vt cul-
pa vitetur in iuramento: non vt iurans maneat
obligatus. Quæ explicatio roboratur ex iis, quæ
statim textus ille subiungit; ita enim, dupliciter
peccare sic afflumentem nomen Dei: tum quia
in vanum afflumit, tum quia proximum dolo ca-
pit. Loquitur ergo solùm de peccato commisso
in eo modo iurandi, non de obligatione inde
subsecuta. Didicimus ex Stasio l. 2. de iuramento. ca-
pit. 8. mm. 10. & Santio l. 3. sum. cap. 10. numer.
13. hanc ynius & alterius textus concor-
diam.

PROBL. XXXVII.

*Iuramentum graui metu extortum inducit,
& non inducit obligationem.*

Svppono, quæstionem de metu graui proce-
dere, leuis námque facilè repelli p[ro]est: ac
proind[ic]t contractus ex illo celebratus, & iure
natura, & positivo validus est. Deinde proce-
dere spectato iure positivo, non naturali. Nam
ex iure naturali certum est iuramentū metu ex-
tortum validum esse. Quia metus non tollit vo-
luntarium, esto illud imminuat. Quæsierim er-
gò num graui metu extortum iuramentum, ex
iure positivo obligationem inducat?

254

*Nobis induxit
obligationem.* iure positivo obligationem indicat? Non inducit. Quia *Auctoritatem sacramenta purerum cap. si aduersi vendit postquam Federicus Imperator dixit, Sacramento puberum sponte facta super contractibus rerum suarum non retractandis innobiliter custodianter: subdit. Per vim autem, vel per metum extorta etiam à maioribus, nullius esse momenti invenimus. Et cap. Pernent de incurando, deciditur, Episcopum rebus suis spoliatum, & iurare compulsum quod non repeteret sic ablata, nullius iuramenti vinculis super hoc posse constringi. Et quia votum meum extortum nullam inducit obligationem cap. 1. de his, qua vi: Ergo nec iuramentum. Quia de voto ad iuramentum argumentum est firmum, vt probat *Glossa*, ad finem in c. si quis votum. 27. quest. 1, sic plures relativi à *Santio lib. 4. de matrimonio. d. 20. numero**

ro 3. eāmque ipse probabiliorem reputat.
Inducit plāne obligationem huiusmodi iuramentum, indigētque relaxatione. Quia ex cap. Obligationis 155
ſi verò, de iure*in*ratio colligitur. Ibi enim inducit, coactum gravissimo meū renunciare iuris sui renunciationem (inquit Pontifex) non esse tutum contra iuramentum suum venire : mihi tale sit , quod feruatum vergat in interium salutis aeternae. Idem habetur cap. Verum eodem tit. cap. Ad audientiam , de iis , quia vi , feruanda ergo sunt haec iuramenta. Quod si in Authent. Sacra menta pubernū dicantur iuramenta metu extorta nullius esse momenti : intelligi debet non quoad obligationem iuramenti , sed quoad contraētus firmitatem. Addo , communem fententiam affirmare illud Authent. correctum esse per ius Canonicum cap. ſi vero cap. Verum , de iure*in*ratio. Ita D. Thom. 2. 2. que 8. 9. art. 7. Natur. sum. cap. 1. 2. num. 14. Sanch. 1. 4. de matrimonio. d. 20. n. 4. & l. 3. sum. cap. 11. num. 4. & 5. Molina tom. 1. de iusti. tract. 2. d. 149. Lefsi. l. 2. cap. 42. dub. 6. Suan. l. 3. de iuram. cap. 16. num. 18. Bonac. tom. 2. d. 4. que 8. 1. punt. 9. & plures apud ipsos.

Existim probabilius esse, nullam induci obligationem iuramentum grani mei extortum, si ins civile specter. Sic tenet communis sententia, ut testatur. Sanc. l. 4. de matrimonio cap. d. 20. num. 5. Certe ciuibib Magistratibus data est potestas infirmandi iuramenti obligacionem, antequam fiat, ita ut factum nullam inducat obligationem: vel obligationem remittendo, vel reddendo materiam ineptam iuramento, vel statuendo iurantem incapacem, sed ins civile clare indicant, hanc potestatem exerceunt tum in *Authent. sacramenta publicarum*, tum in *L. Non dubium. Cod. de legib.* Nam in *Authent.* exprefse dicitur, iuramenta per vim, vel metum facta nullius esse momenti tam quoad obligationem Deo acquisitam, quam homini. Secunda enim pars *Authentica* ex diametro opponitur primum, ut intentu constabit. Sed in prima illius textus parte conceditur iuramento non solum firmare contractum alias firmum sed renocabilem: sed praecipue obligare iurantem Deo ad illius obseruationem. Ergo in secunda parte totum excluditur, & firmitas contractus, & iuramenti obligatio: Pravitera in *L. № dubium. C. de legib.* clarissime dicitur, iuramentum admittendum non esse, neque viuis esse momenti, sed potius castum, & inutile, quocies contrafribus à lege reprobatis adiungit ha via fraus legibus fiat. Sed contractus sicut celebrati iure Ciibili, iudic & Canonico reproban tur: & reficiendi veniunt, & secundum ins Ciibile omnino annullantur. Ergo iuramentum illis adiectum vtpotē de materia reprobata castum est & inutile. Ad idem est textus in *I. In riti genium ff. de pactis. ibi: Quoies patrum à iure communis remorim illi, seruare hoc non oportet, nec obligare, nec insinuarandum de hoc adiectum, ne quis agat, seruandum.* Ergo spectato iure Ciibili, iuramentum grani mei extortum, nullam inducit obligationem. Enim verò spectato iure Pontificio, (cui in materia iuramenti, vtpotē spirituali standum est) quodcumque iuramentum mei extortum est obligatorium, sive falsam relinquit repetitionem, (de qua non ap̄e Basil. Legion. l. 12. de sponsal. cap. 8. num. 70.) sive non modo fit de materia

Sect. II. De Præcepto II. Problemata. 137

materia, quæ seruari possit absque salutis eternae dispendio. Sic Doctores omnes pro secunda sententia communis relati: & probatur textibus inibi adductis. Cæterum hæc obligatio iuramenti non solum est in foro conscientia, sed etiam in foro externo, & judiciali. Tum quia textus in c. debito, de iure in c. Abbas c. Ad audienciam de iis, que vi. De foro externo loquuntur. Tum quia ratio decidendi ob quam iuramentum obligat, nempe obseruari posse absque dispendio salutis æternæ, & que in foro externo ac internò procedit. Vniuersitate verbo meam resolutionem exprimo: Spectato iure civili probabilius est, nullam esse iuramenti graui metu extorti obligationem: spectato vero iure Pontificio, cui standum, omne iuramentum obligatorium esse de materia honesta non solum in foro conscientia, sed in externo.

PROBL. XXXVIII.

Obligatio iuramenti metu extorti est, & non est sub letalibus culpi reatu.

²⁵⁷ Non quidem est sub reatu culpi letalis, _{Non est sub culpa letalis} sed venialis solummodo. Quia in cœrū, culta letalis de iure in cœrū. Pontifex decidit non esse puniendos tanquam pro mortali criminis iuramentum metu extortum non obseruantes. Indicat ergo non esse letale crimen. Sic Angel. v. iuramentum, 5. n. 9. & 10. & alij ab ipso relati, & à Lessio l. 1. c. 42. dub. 6. n. 30. Qui quidem absolute loquuntur, siue materia si grauis, siue leuis.

²⁵⁸ Est sub culpi letalis reatu, si sit grauis materia iurata. Quia in materia graui se in fidelem ostendere, grauis est plane irreuerenter. Nec ab hac grauitate excusat potest metus iniustus, cum Deus illum non intulerit. Ita D. Thom. 2. 2. q. 8. 9. a. 7. ad 3. Valent. ibi. d. 6. 9. 7. pun. 4. Nauar. sum. c. 12. n. 4. Cour. 4. decret. p. 2. c. 3. §. 5. n. 4. Lessi. citat. n. 39. Sanch. lib. 3. sum. c. 11. n. 18. Suar. l. 3. de iuram. c. 16. n. 18. Bonac. 10. 2. d. 4. q. 1. punct. 9. n. 3. Palaus 10. 3. tract. 14. d. 1. punct. 4. n. 12.

²⁵⁹ Feat certum existimo sub letalibus culpi reatu esse huiusmodi iuramenti obligationem. Quia quamvis metus imminuat respectu hominis obligationem, illam tamen respectu Dei non minuit. Nec textus in eo c. Verum probat oppositum. Non enim de culpa egit, sed de sola transgressoris pena, volens eum non puniendum ita acriter, ratione iniurie perpetrae in eo iuramento.

PROBL. XXXIX.

Obligatur quis, & non obligatur iuramento præstito redeundi ad carcerem, quando carcer iniustus est, aut probabiliter simet, se iniustè fore diuexandum.

²⁶⁰ Si carcer iustus sit, neque timeas, te iniustè diuexandum, nemini dubium esse potest, te obligatum esse. Quia reditus huiusmodi honestus est: & fidelitati, & Religioni, & iustitia debitus. Vnde solum est controversia, quando carcer iniustus est, aut times probabiliter. Escob. & Mend. Theol. Moral. Tom. IV.

liter, iniuste esse diuexandum.

Qui iuramentum huiusmodi præstitit, non obligatus est in hoc casu ad carcerem redire. ²⁶¹ Non obligatur redire ad carcerem: Quia secluso iuramento, iure charitatis propria tenetur vita fugere periculum. Ergo iuramentum de non fugiendo, sed potius de redeundo ad carcerem illicitum est, cum sit de re charitatis propriæ contraria. Et quia talis ad carcerem reditus subministrat iudici iniquo iniqua diuexationis inferenda occasio- nem: Ergo non est licitus, & honestus: Ergo iurari non potuit. Nec & actus fidelitatis, quia non debetur fides illam inique expo- stulant: neque fortitudinis, vitam sic irratio- nabiliter exponere: Ergo nullam habet honestatem: Ergo non obligatur implere, sed potius non implere tenetur. Sic Nauar. sum. c. 12. n. 8. Reginald. l. 18. n. 6. Valq. 1. 2. d. 7. 4. c. 5. n. 5. Gutier. p. 1. de iuram. c. 7. n. 24. Basil. l. 12. de m. r. c. 8. n. 10. Plaza de delict. l. 1. c. 22. n. 6. Cour. l. 1. variar. c. 1. n. 7.

Obligatus est, ad carcerem redire, nisi iura- ²⁶² mentum petat relaxationem. Quia reditus ad carcerem factus ex fine obseruandi fidem iu- _{proficit} ramento stabilitam aetius est veritatis, forti- tudinis, & patientia. Neque inde censeri quis debet, se interire, seu vitam prodigere: sed solum censeri debet, se vita periculo exponere. Quod quidem ex iusta & rationabili causa sa- pe fieri debet, vt bene Lessi. l. 1. c. 9. dub. 6. Ad- do, ex observatione iuramenti non se illum pro- priae conicete in vita periculum, quod antea iam habebat, quodque dato iuramento sus- pensum fuit. Non igitur potest à iuramenti ob- servatione excusari. Ita Toler. l. 4. sum. c. 12. n. 1. Bonac. tom. 2. d. 1. q. 1. punct. 9. n. 2. Suar. l. 2. de iu- ram. c. 10. n. 14. Sanch. alii relatis l. 3. sum. c. 1. n. 31. Lessi. l. 2. c. 4. dub. 6. n. 18. Palaus tom. 3. tr. 14. d. 2. punct. 4. n. 14.

Profecto secluso iuramento, scio, quemlibet ²⁶³ esse obligatum periculum iniulta mortis, alte- _{D. hoc non dubito.} risve æquivalenti mali fugere: sed potius iu- ramento ad id obligatum esse affirmo. Quia potius iuramento, & fide data, est actus vera- citatis, fidelitatis, & Religionis: vel potius charitatis propriæ quo quis vult proprium honorem in promissis fideliter obseruan- dis, tueri. Monuerim tamen, si cum quis ia- rauit redire, non prævidit, in reditu talem esse periculum, quod postea esse cognovit: minimè ad redendum obligatur. Quia non est censem- dus obligatus ad reditum alium ab eo, qui erat sua in estimatione, cum iurauit. Quod à fortio- ri procedit, casu, quo iurasset redire, subintelle- ga conditione, si reditus non fuerit periculo- sus. Quia iuramentum non exténditur ultra iurantis intentionem. Didici ex Suar. l. 2. c. 10. n. 16. & Santio l. 3. sum. c. 11. n. 34.

PROBL. XL.

Huiusmodi iuramentum redeundi ad carcerem, Episcopus poterit, & non poterit relaxare, si iuramentum fuit iniuste expostulatum.

Potest Episcopus relaxare iuramentum redeundi ad carcerem, in quo reditu sit grava vita periculum, non solum quando fuit id iuramen- tum per iniquitatem extortum, sed etiam cum fuit iustè expostulatum. Quia ob ius conseruandi vitam poterat iurans, secluso

M. i. iuramentum.

138 Theologiæ Moralis Lib. XXIX.

juramento, fugere carcerem, & mortem iustam: Ergo posito iuramento, solum videtur teneri Deo, non Iudici, & custodi: Ergo potest ab Episcopo iuramentum relaxari. Sic Manu. tom. 1. sum. cap. 40. num. 3. si dare nam custodis fariatur. Ludov. Lopp. p. 1. In Bruct. c. 4.

²⁶⁵ Cum iuramentum est iuste expostulatum, quia nec carcer est iniuriosus, nec timeret preceps potest. Non id Episcopus potest.

²⁶⁶ Ver. 3 hoc mihi.

Hoc iuramentum est iuste expostulatum. At si inique expostulatum fuisset, eo quod carcer sit iniuriosus, vel pena iniusta timeatur: certum est, relaxari ab Episcopo posse. Quia ex vitali iuramento nullum est ius partis acquisitum sed solum Deo: qui ob iniquitatem commissam, vel committendam, facultatem Praelatis impedit hæc iuramenta sibi facta remittendi. Neque huic relaxationi obstat dampnum custodis qui fortè semper est innocens. Quia illud est per accidens, & quocumque capite iniustitia committatur, præstat sufficientem relaxationis causam. Adiutorio tamen, cum Santo & Suario, hanc doctrinam intelligentiam esse causam, quo ex relaxatione iuramenti huiusmodi non sequatur scandalum, & nostra Religionis iritatio. Nam si captiuo inter infideles libertas concessa fuisset sub præfato iuramento redendi ad captivitatem: vel pretium sue redemptiois remittendi: proculdubio tale iuramentum, esset obseruandum, nec relaxari posset. Quia esto captiuitas sit iniusta, & iniuste extortum esset iuramentum: et ius obseruatio in bonum commune Fidei, ac Religionis, admodum cedit.

de re iniqua non vincit, nec enim iniquitas vinculum esse potest: Ergo non potest, huiusmodi iuramentum relaxatione indigere. Ita Sanch. alii relatis l. 1. de speis. d. 2. numer. 2. Palau. tom. 3. tract. 14. d. 2. punct. 6. mer. 6.

Fateor, difficile gentium textum sensum educere: & certum mihi esse, secundam sententiam vnicè defendi debere. Igitur respondeo, in illo casu non esse certum, iuramentum de re illicita fuisse: sed satis dubium; eaque de causa sedes Apostolica erat consulenda, vt dabium prius decideret. Sic exponit Glos. ibi: Suar. l. 1. de iuram. c. 18. n. 12. Sanch. l. 3. sum. c. 9. nu. 13. Ad textum in c. Cum quidam, Innocentius, Felinus, & Cardinalis relati à Couar. de pat. p. 2. initio. n. 4. Censem, absolutionem ibi fuisse necessariam. Quia aliquando absque peccato fieri potest, vt quis nec parentes alloquatur, nec illi subueniat: ob huiusque causam relaxatione indigere. Verum hoc non probat iuramentum obligare. Nam esto aliquando absque peccato fieri possit parentes non alloqui, nec eis subuenire, cum id in eorum utilitatem non cedat, sed potius in damnum: at quia semper melius est, eos alloqui, etiam nulla obligatione urgente: ideo iuramentum, quod in hominum utilitatem non cedit, obligare non potest. Quia est maioris boni impedimentum, præcipue cum supponat. Pontifex iuramentum de re illicita esse: siquidem dicit illicitum esse ac contrarium rationi. Unde respondeo, verbum absolvendi in illo textu positum esse pro absolutione declarativa nullatis iuramenti, non pro absoluenda iuramenti absolutione. Addit. Surius, dici posse iurantes rem illicitam absoluendos esse, si ipsi petant: non quia necessaria sit absolutione, sed vt eorum scrupulo satisfaciat: sicut datur privilegium petendi illud, etiam ubi non est necessarium. Consentit Basil. l. 12. de sponsal. c. 8. num. 14. & 15.

PROBL. XLI.

Iuramentum, quod sit de re illicita, indiget, & non indiget relaxatione.

²⁶⁷ Indiget quidem. Quia cap. vestigabilem, 34. de elect. §. idem etiam de quodam, qui Regnum sibi usurpauit contra iurmentum factum, dicitur, ad plenam illius excusationem non valere allegationem de iuramento illico. Qui debebat prius sedem Apostolicam consulere. Sentit ergo Pontifex; iuramentum de re illicita esse relaxandum. Et c. Cum quidem, 12. de iure iur. §. illi vero, dicitur, eis, qui iurarent, non loqui patri, vel matri, neque eis subvenire absoluendos esse ab illius obseruancia iuramenti, cum illicitem sit: Ergo illicitem iuramentum indiget plene relaxatione. Sic non nulli Recentiores textuum cortici hærentes, nec sensus haud facilis medullam rimantes.

²⁶⁸ Relaxatione non indiget. Minime indiget. Quia relaxatio est ad tollendum iuramenti vinculum: At iuramentum

PROBL. XLII.

Iuramentum de non ludendo absolute sumptum, est, & non est obligatorium.

Dupliciter iuramentum non ludendi posse. Non est illud aliquam determinatione. Porro si absolute praestetur, non obligat. Quia non est de materia licita: Iudicis enim moderatus tum in tempore, tum in quantitate ob leuam naturam assumptus actus est virtus Extrahit, iuxta D. Tho. 1. 2. q. 16. 8. a. 2. in corp. sed illud iuramentum sic absolute sumptum hunc ludum excludit: Ergo non est obligatorium. Sic Naur. sum. cap. 12. num. 11. Manu. tom. 1. sum. c. 89. num. 10. Monent tamen id, quod omnino certum existimo, nempe obligatorium esse falem quoad abstinentiam à Ludo immoderato. Quia secundum hanc partem est de re licita, & honesta. Itaque hi Doctores affirmant iura-

men-

Sect. II. De Precepto II. Problemata. 139

mentum in hoc sensu esse accipiendum, nempe de non ludendo ludo immoderato, ac periculoso. Quia debet fieri interpretatio, ut minorem, quoad fieri possit, obligationem inducat uxtra legem. Quidquid ad tringenda, si de verborum oblig. Igitur iuramentum absolute prolatum de non ludendo includens ludum moderatum non est obligatorium.

²⁷¹ Etiam si comprehendat moderatum honestum iuramentum stum ludum, obligatorium est iuramentum de non ludendo. Quia licet moderatus ludus actus virtutis sit: at perfectior actus virtutis esse potest ob penitentiam, ac carnis mortificationem hac recreatione honesta carere. Ita Sanch. l. 1. de sponsal. d. 4. num. 4. & 5. & l. 3. sum. cap. 18. num. 1. & 3. Bonac. 10. 2. d. 4. q. 1. pun. 16. num. 4. Palaus. 10. 3. x. 14. d. 2. pun. 7. §. 1. num. 3.

²⁷² Hoc verius crediderim. Nam sunt aliqui actus virtutis, à quibus abstinere perfectior actus virtutis est: ut matrimonium, commissio ciborum saluti utilium, cum amicis politice conuersari: à quibus abstinere ob rectum finem perfectius proculdubio est. Idem de iuramento dixerim: Ergo absolute sumptum comprehendens etiam ludum moderatum & honestum, obligatorium est.

PROBL. XLIII.

Validum est, & non est validum iuramentum non mutuandi: nec fideiubendi.

²⁷³ **N**ON est validum. Quia mutuare, ac fideiubere opera sunt misericordiae, & charitatis, & aliquando ex precepto: Ergo iuramentum de illis non praestans non potest esse de re licita, & honesta: Ergo est prorsus invalidum. Sic Suar. l. 2. de iuram. cap. 17. num. 11. Sanch. alios referens l. 4. de voto, cap. 9. num. 18. Gutier. de iuram. p. 1. cap. 72. num. 5. Nauar. cap. 11. num. 16. Couar. de past. p. 1. §. 6. num. 9. Abbas. ad cap. si vero de iure iur. num. 9.

²⁷⁴ **V**alidum est. Quia potest esse de re licita & honesta: scilicet cum praestatur ob commoditatem propriam, ne ex mutatione, aut fideiubione gravem iurans iacturam patiatur, ut sàpè contingit: Ergo obligatorium est. Fateor generaliter loquendo maius bonum esse mutuare, ac fideiubere, pricipue cum aliqua non leuis necessitas proximi virg. Attamen absolute res honesta est propriam præferre commoditatem, nec cum graui suo dispendio quis tenetur maius exequi bonum. Item emitte potest in utilitatem tertij, nèpè vxoris aut filiorum creditoris: quod seruandum omnino. Ita docti Neoterici in manuscriptis. Quorum sententiam haud omnino carere probabilitate crediderim.

²⁷⁵ **E**go autem sic questionem dissoluo. Prima sententia vera, ac communis est, sed indiget explicatione. Debet enim in his iuramentis spectari finis, & persona: ex illis enim valor, vel nullitas iuramenti colligenda est. Si finis sit Dei honor, hæc iuramenta irrita sunt facta absolute; quia sic non cedunt in eius honorem, cum obstant operibus præcepti, consilij ac pietatis. Si finis sit propria commoditas, ne

felicit ex mutatione, aut fideiubione gravem iurans rei familiaris iacturam patiatur: fateor, finem esse honestum; sed quia generaliter loquendo, maius (ut dicebam) bonum est mutuare, ac fideiubere maximè cum proximi virget necessitas: idèo existimo neque in hoc calu obligatorium esse iuramentum: quia majori bono priuat. Si demum finis sit tertij utilitas, distinguo ante illius acceptationem, & post illam. Ante acceptationem reuocare probito iurantis iuramentum potest: post acceptationem, tenet: quia iuramentum in utilitatem tertij factum, & ab eo acceptatum ieruandum est. Si vero spectetur iurantis persona, potest adesse, & non adesse iuramenti obligatio. Clericos enim in sacris interdicta est fideiussio pro laicis nisi in casu necessitatis: cap. Te quidem, 11. ques. 1. lex 45. tit. 6. præl. 1. & cap. 1. de fideiussor. Credo tamen non esse peccatum lethale, vna vel altera vice pro laico fideiubere etiam sine necessitate: quia cap. 1. de fideiussor. frequentiam fideiussionum interdictat. Iuramentum igitur non fideiubendi in Clerico sacris initiato absolute est invalidum, cum possit fideiubere in laici necessitate, & etiam pro Ecclesia sua fideiubere potest. *Authent. de sanctis Episc. & pra. omnibus, collat. 9.* Verum si iuramentum cum limitatione fiat, non fideiubendi pro laico, validum est & firmum: quia est iuramentum de se sibi præcepta. Nec opus est, causum necessitatis excipere; quia iam exceptus subintelligitur. Ad hæc reduci possunt iuramenta, quæ frequenter mercatores emitunt de non emendo auctiori pretio, vel non vendendo viliori: quæ minimè obligatoria sunt. Quia neque in Dei honorem cedunt, nec in proximi utilitatem. Ad summum cedunt in utilitatem propriam, cui ipse iurans, facile cedere potest. Sanch. l. 3. sum. cap. 9. num. 1. 5. Bonac. 10. 2. d. 4. que. 1. quæ. 4. num. 2.

PROBL. XLIV.

Medici tenentur, & non tenentur seruare iuramentum præstitum morendi agrotum, solum quando infirmitas vita indicit periculum.

Pius V præscripsit, ut Medici cum eis facultas medendi conceditur, iuramentum præstatum quatenus monent infirmum ut confiteatur. Difficultas autem huius legis est, quæ infirmitas esse debet, ad cuius curationem, iuxta constitutionem illam super gregem, editam anno 1566. die 8. Maij, Medici procedere non debent, quin agrotum moneant de confessione gerenda.

Tenentur iuramentum implore solum quando agrotudo vita indicit periculum. ²⁷⁶ **T**enentur iuramentum seruare solum quando infirmitas vita indicit periculum. Quia seculo hoc graui periculo etiam Medicos timorati non admonent infirmum de confessione facienda: sàpèque in febribus malignis uno vel alio die medicamenta applicant qui haec monitionem præmittant. Non igitur intelligi debet de quacumque pericolosa infirmitate, sed de ea, quæ proximum periculum assert: in hac enim solummodo virget ratio legis, ne agrotus sine confessione est vi-

140 Theologiæ Moralis Lib. XXIX.

ta discedat. Sic Nauar. cap. 25. sum. num. 6. Graf. p. deci. l. 3. cap. 14. num. 7. Manu. to. 1. sum. cap. 246. Rosel. v. Medicus. num. 3. Angel. ibi. num. 9. dicens. Quod periculum solum contingit quando ratione eius tenetur ager precepto diuino confessionis.

²⁷⁸ Anid hos pe-
niciulum tene-
tur.
Tenetur iuramentum implore non solam quando vita instat periculum, sed quando infirmitas ex se lectum petit, etiamque periculum proximum mortis non immineat. Quia Innocentius III. in cap. Cum infirmitus. deparnit. & remis. fatur: Presenti decreto statuimus, & praecepimus, luctis his, qua dicit Pius V. in sua constitutione, se nolle hoc tam salubre praeceptum illa temporis prescriptione aboleri. Quæ denotant nouum præceptum ferri. Medicosque obligare ad aliquid aut ultra obligationem, quam habent ex irre diuino agro, quæ quidem obligatio indicta Medicis nulla temporis præscriptione aboleri potest. Constatque ex ratione decidendi cap. Cum infirmitus, qua est, ne cum infirmi admonentur, existimant, se iam esse in mortis periculo, & tristitia affecti facilius mortis periculum incurvant. Supponit ergo Pontifex debere monitionem fieri antequam ager in hoc periculum denient. Ita Sanchez l. 3. sum. cap. 16. num. 7. Suar. tom. 4. in 3. part. d. 35. sect. 3. num. 4. Caet. sum. v. Medicus, ad finem. Bonac. tom. 2. d. 4. q. 1. punt. 16. num. 10. Tabie. v. Medicina, quæst. 1. 2. num. 13. Sylvest. v. Medicus, quæst. 3. dictio 3. Palau. tom. 3. tract. 1. 4. d. 2. punt. 7. §. 4. num. 2. Azeuedo in Curia Pisana l. 2. c. 3. num. 1.

²⁷⁹ Hac sententia, si decretorum illorum sensum, & rationem Pontificum attigisse ac proinde præferendam esse. Hoc autem dixerim, spectante iuri rigore. At si consuetudinem spectem, credo, in Hispania hoc decretum consuetudine esse derogatum: Video enim medicos timoratos inuisere infirmos granum morbo affectos, quin de confessione gerenda moneant, quovisque periculum mortis videant imminentem: neque exigunt (iuxta Pij constitutio- nem) testimonium in scriptis de confessione facta, neque poenam eis illo decreto late imponuntur. Quocirca cum iuramentum emittrunt Medi ci seruando Pij V. decreto intelligi debet propterea decretum sibi est receptum: ut Monent Suar. & Santius ubi supra. Ego autem aduento, opus non esse, ut Medicus per se ipsum infirmum admoneat, sed insufficiens satisfacere, si per interpolatam personam id gerat.

PROBL. XLV.

Ex iuramento facto Decuriones, vulgo Regidores, Iurados, tenentur, & non tenentur peccata publica sub mortali inquirere.

²⁸⁰ Questionum statum expli-
co.
*H*ic quidem iuramentorum emittunt præ-
ciendi bono communis Reipublicæ, &
munas suum fideliter obeundi. Quæsiem, an
ex vi huius iuramenti teneantur decuriones sub
mortali peccata publica inquirere?

²⁸¹ Tenentur pec-
cata inquire-
re.
Tenentur plane inquirere, an sint publici
concupiscentiarum, an mensa ad ludum exposita ad-
sint: mulieres mediatices, maleficas: num vige-
rixæ, iurgia, odia, & alia similia, quæ Rempubli-

cam inficiunt; & facta inquisitione obligati sunt Iudicis denunciare, vt remedia adhibeant: Quod si in his gerendis notabiliter negligentes fuerint periuij mortalis erunt rei. Quia iurarunt proplicere commune Reipublica bonum: nonnulli etiam si id iuramentum non emisissent, sui officij id postularet ratio. Sic Petr. Nauar. de ref. l. 1. cap. 3. dub. 3. num. 20. Ma-
nuel. tom. 2. sum. cap. 28. num. viii. in 4. in-
terrogat.

Non tenentur. Quia iuramentum illud pro-
piciens bono communi Reipublica, non est intelligendum de spirituali bene, sed de tem-
porario, quale est, vt populus recte provideatur, pretia rerum venalium non sint excessiva, nè Ministri publici iniuriarunt ciuiis, infer-
rant, neve graffentur latrones, sed viæpubli-
cae sint tutæ, etiæ alicubi pestis vigeat. Ciuitas custodiatur, &c. Ita Sanchez l. 3. sum. cap. 14. num. 16. affirmans se consuluisse peritissimos Aduocatos Regiae Cancelleria Granatenis: omnèque respondisse, Decuriones (leu Regi-
dores) ex proprio officio, (& iuramento con-
sequenter) soli teneri proplicere bono pu-
blico, ac temporali Reipublica: Non autem peccata publica inquirere, ac denunciare. Consentit Palau. tom. 3. tract. 1. 4. d. 2. punt. 7. §. 4. num. 2. Azeuedo in Curia Pisana l. 2. c. 3. num. 1.

Eiusdem sum sententia. Quia præcepta non sunt multiplicanda, vbi clare de illis non con-
flat. Et quia forma iuramenti quam hi Decur-
iones præstant, nec verbum continet, ex quo apparet teneri eos publica piacula inquirere,
ac denunciare.

PROBL. XLVI.

*Ex iuramentis tenentur Decuriones (seu Regidores veintiqua tres Iurados)
Audidores Regij &c. & non tenentur
sub mortali, seruare secretum earum rerum, quæ in Consistorio, aut
Aula tractantur.*

²⁸² *I*vrant etiam Decuriones & Audidores Re-
gij secretum seruare earum rerum, quæ in Consistorio, vel Regia aula pertractantur. Te-
mentur hi sub mortali hoc Secretum non re-
uelare. Quia id pertinet ad rectam Reipubli-
cæ, aut Curia gubernationem, & exigit Iu-
ramenti religio. Sic absoluē D. Antonin. p.
2. tit. 10. cap. 8. §. 3. Nauar. sum. cap. 11.
num. 23.

Non tenentur sub mortali absolūtè. Quia Secretorum leuis momenti revelatio nullate. Non tenentur nus gravem culpam inducit, nec Reipublica, absoluē sub mortali, aut Curia græce infert damnum, nec iu-
ramenti religiom graviter offendit. Ita San-
ch. l. 3. sum. cap. 14. num. 5. Palau. tom. 3. tr. 1. 4.
d. 2. punt. 7. §. 5. num. 3.

Profecto iuramentum hoc seruandi secreto, ea, quæ in congregationibus tractantur, quæ. Teneri
le faciunt virbiū, ac oppidori Rectores, Audi-
tores, & quidam alij publici Ministri, minimè
obligati sub mortali in quavis re modita. Sed iux-
tā materiā quæ detegitur, culpa est iudicanda
Si enim

Sect. II. De Precepto II. Problemata. 141

da. Si enim ea sit gravis momenti, detractione erit mortalissi autem leuis, venialis erit. Atque id est iudico, et si aliquod speciale secretum iuret quicquam se seruaturum. Nec enim erit mortalis transgressio, sed venialis, si leuis momenti id secretum existat. Et sic intelligo Antonium, & Nauarum. Legem Santium l. 3. cap. 4. num. 23. vbi probat, solam culpam venialem esse transgressionem iuramenti in re leui, siue res illa sit totalis, siue partialis iuramenti materia.

PROBL. XLVII.

Procuratores, scribe, aliquique officiales Curiae tenentur, & non tenentur seruare, iuramentum emissum de seruanda taxe sibi à Rege prescripta, vulgo el Arancel.

287

De taxa efficiatuum Curia. Scio fere omnes Ministros Curie clamare, ut taxam illam magna ex parte consuetudine derogatam: in cuius confirmationem allegant, pretia rerum post illam taxam notabiliter excrevisse, ita ut se, suamque familiam sustentare non valeant, si taxe iuramentum obseruerint. Certè ab obseruatione taxe nullus poterit excusari nisi ob contrariam consuetudinem. At vix modo nulla est quidem consuetudinum contraria. Nam si aliqui taxam excedunt, clam accipiunt Republica minime consentiente. Vnde nam ergo allegate contraria poterunt confuetudinem? Item omnibus hisce Officialibus prescriptum est, vt in fine cuiuslibet scripturae salarium pro illa acceptum apponant. Si ergo abundans accipientes diminutum apponunt, clarè ostendunt excessum à Republica non permitti. Quo ergo titulo illud habere possunt? Attamen gratis admitto, taxam hodie esse iniustam: vel consuetudine esse derogatam: & require, verum ob iuramentum de illa seruanda emissum, illi officiales tenentur illam seruare, ita ut per turus taxe violator exsit?

288

Tenentur seruare iuramentum. Tenentur planè. Quia illud iuramentum est de re honesta, ac licita, cedenteque in magnam litigantium, ac Reipublica utilitatem, sed esto taxa iniusta sit, adhuc iuramentum est seruandum. Quia iurans lacon cogit se datorum nummos, tenetur solvere, et si inique latro exigat, eo quod id iuramentum licet obseruare valeat. Cum ergo iuramentum seruande illius taxe possit licet obseruari, obligabit vixi, et si iniuste exigatur. Sic viri doctissimi, quos consului, & quorum sententiam admodum esse probabilem censeo.

289

Non tenentur iuramentum. Non tenentur. Non quia ad illud iuramentum seruandum se se illi obligare non poterant, sed quia censendi sunt, non voluisse se obligare. Cum enim quis aliquam legem seruandam iurat, iurat eam seruare eo modo, quo recepta est, & sub ea obligatione. Quia iuramentum est legi accessorium, & illius obligatione volunt illi legis obligationem firmare. Si igitur lex nullam inducit obligationem, quia est derogata: aut solum obligationem legem: iuramentum de illius obserua-

tione eandem, vel nullam obligationem habebit. Ita loquens de scribis Sancho l. 3. sum. cap. 14. num. 4. Palaus 10. 3. sr. 14. d. 2. pum. 7. §. 5. num. 5.

Ego autem cum his sentiens affirmo ex iuramento non teneri, quādō probabiliter iudicatur ²⁹⁰ *Authoris rōbus foliis.* a viris doctis esse successu temporistaxa illa (leu el Arancel) minus sufficiens ad officialium sumptrum, & ideo iniustum. Quod quando euenerit ex multis pendet ad penitentia tribunal pertinentibus circumstantiis, sed in casu, quo ita esset, tractamus. Ratus est, quia iuramentum seruandi statuti intelligitur, quatenus illud iustum est, & obligatorium. Non ergo obligabit iuramentum ad eam taxam, quatenus est iniusta. Nec obstat argumentum de iuramento latroni facto. Quia latro petit, vt ea pecunia non libi debita sed iniuste extorta sibi promittatur. At authoritas publica suo munere fungens non petit iniuste iuramentum: nec legis, quatenus iniusta est; sed id iuramentum exigere censevit seruandæ legis, quatenus iusta est, ac vim obtinens obligandi.

PROBL. XLVIII.

Contractus nullus invalidus, potest, & non potest iuramento firmari.

*N*ON potest firmari iuramento invalidus ²⁹¹ *contractus nullus.* Quia iuramentum eam *Nullus contractus invalidus firmari potest tamen.* vim non habet nec ex iure naturali, nec ex*contractus invalidus firmari potest tamen.* Regio, aut Pontificio. Ergo confirmare contractum iure invalidum minime potest. Antecedens probo. Ex iure naturali id non habere, est manifestum, quia iuramentum solum petit, vt iurans verum efficiat, quod iurat, quod præstare optimè potest, eti contractus invalidus perficit. Alijs si ex sua natura haberet, firmatatem contractibus, tribuere eam concederet contractibus per iniuriam extortis. Ex iure item civili nullibz inuenitur, iuramentum eam vim habere: imò contrariant non leviter colligitur ex l. 3. *Non dubium. C. d.* legib. Vbi Imperator non solum prohibet apponere iuramentum contractibus lege probatis: sed illud irritat, & annullat. Inquit enim: Nullum pactum, nullam conventionem, nullum contractum inter eos videri volumus subsecutum, qui contrahunt legem contrahere prohibente. Quod ad omnes etiam legum interpretationes tam veteres, quam nouellas trahi generaliter imperamus. &c. Secundum itaque prædictam regulam, qua ubiunque non seruari factum lege prohibente censimus, certum est, neque stipulationem huiusmodi credere, nec mandatum nullius esse momenti, neque sacramentum admitti. Quid clarius dici potuit, ad probandum sacramentum, seu iuramentum non admitti ad contractus reprobatos firmandum. Denique ex iure Pontificio non facit hæc firmitas colligitur. Quia esto in pontificium diversimode loquatur de iuramento per iniuriam extorto, ac de iuramento absque vi, & fraude præstito ut iuramentum per vim dicat esse obseruandum, & iuramento sine vi, & dolo

de lo addat particulari, omnino & in inabilitate
inde non constat. Pontificem istissime con-
tractus alioquin in invalidos sed voluisse his iu-
ramentis negare relaxacionem, quam alii iu-
ramentis ob iniuriam & iniuritiam sibi conce-
debat; sic multi Doctores, quos referunt Sanc. l. 3.
sum c. 12. num. 8. & sequitur Basil. Legion. 12.
de spons. cap. 8. num. 43.

pactis, in 6. ex quibus colligitur. contractus alioquin invalidos iuramento firmari respondeo, non firmari directe, sed indirecte, quatenus firmatur iuramento promissio non retrostanti illos contractus: quia promissio naturalem obligationem parit cum non sit a legibus reprobata: esto non sit ita firma, quin iudicis officio mutari possit. Iuramentum ergo non affectu illos contractus alienationis fundi dotalis, renunciationis legitimæ in se; quia sunt omnino invalidi; sed afficit promissionem non contraueniendi illis. Quia promissio res distincta est ab ipso contractu: atque adeo iuramentum reddens illam promissionem firmam, & immutabilem: ex consequenti reddet contractum omnino firmum. Secus verò est, quando promissio non contraueniendi non distinguitur ab ipso contractu: vt est promissio non revocandi testameum, instituendi aliquem hæredem. Quia tunc cum iuramento non cadat super promissionem inducentem obligationem naturalem, non reddit contractum firmum. Mecum Lessius l. 2. cap. 17. dub. 5. num. 56. Suar. l. 1. de iuramen. cap. 29. numer. 3. Rebel. pun. 2. de oblig. inst. l. 1. quest. 9. n. 2.

PROBL. XLIX.

*In obligatione iuramenti potest, & non
potest dari compensatio.*

293 innumeri apud ipsos.
Ego quidem maximè propendebam cum Pa-
cum his op-
nori; senten-
tiamque ma-
gi expone.
lao tom. 3 tract. 4 d. 2 pun. 9 §. 3 num. 4 in pri-
mam sententiam, quam valde probabilem re-
putat Suar. abm. 2 de Relig. l. 2. de iuramen. cap.
29. num. 1. sed quia aduersus illam graniter vi-
gent textus alij: medianum tero viam, distinguis
inter contractus inualidos naturaliter, vel ci-
viliter. Contractus inualidos naturaliter, hoc
est quia iure positivo impidente, naturali
obligationem non producent, censio, iura-
mento confirmari non posse: bene tamen illos,
quibus sola obligatio, ciuilis defuit. Moverat
quia quod nullam vim habet, confirmari nul-
latenus potest: id est enim promissio vñstrarum
hanc potest firmari iuramento, quia nulla est,
nec naturalem obligationem giguit: deinde
ius partis non prouenit ex iuramento, sed ex
promissione; alias si iuramento soluendi vñ-
stras ius parti esset acquisitum, & in promissione
valida iurata duplex obligatio iustitia respectu
hominis esset: alia, qua nasceretur ex
promissione, alia qua nasceretur ex ipsa vi-
iuramento affecta ultra obligationem Reli-
gionis in ordine ad Deum. Quod quidem est
contra omnes Doctores supponentes ut cer-
tum, in iuramento promissorio duplicitem tau-
tum obligationem esse, vnam respectu homi-
num, aliam respectu Dei. Ergo iuramentum
cadens super promissionem irritam, ac nullam
qualis est promissio instituendi hunc hare-
dem, aut soluendi pecuniam ludo prohibito
acquisitam, nequamquam valebit tribuere fir-
mitatem. Quod si obicias textus in Auctent.
Sacrament. paber. &c. Cum contingat, de irreiu-
er. &c. 2. codem tit. in 6. &c. Quamvis pallium de

Sect. II. De Præcepto II. Problemata. 143

295 drc. Anton. Felin & alij ad c. Administram.
el. 1. de iure*ur.* quos refert, ac sequitur Gu-
tier. 3. p. de iuramen. cap. 6. num. 5. & 7. Qui
quidem alii testibus, ac rationibus senten-
tiam hanc eruditè comprobant.

Potest plane iurans soluere debitum uti
compensatione eamque exceptionem potest
apponere, cum debitum soluere imperatur.
Quia leg. 4. §. soluisse ff. de re indica-
dicitur: soluisse accipere debemus non tantum
cum, qui soluit, verum omnino, qui ea obli-
gatione liberans est, sed compensans debitum
liber manet ab illius solutione leg. si amos ff. de
com. enat. 1. ff. pecuniam. 1. §. de ill. vers. Quid
si heredi. ff. de statuliberis. vbi seruus quilibet
escutic, traditis decem heredi, si hares to-
tideri seruo debet, & seruus compenset, li-
ber manet; quia compensando, censetur tra-
didisse. Ergo compensans censendus est soluisse;
Ergo & vere satisfecisse iuramento. Ita
Naualta l. 3. de vestit. cap. 1. p. 4. dub. 9. num. 34.
Sanch. l. 3. cap. 17. num. 15. Molina de iust. tr.
2. d. 560. Saar l. 2. de iuramen. cap. 37. num. 9. Sa. v.
Iuramentum. n. 10. Azor. p. 1. l. 11. cap. 8. quæst.
10. Bonac. tom. 2. d. 1. que. 1. pun. 16. Palaus
tom. 3. traet. 1. 4. d. 2. pun. 10. num. 1.

296 Cum his opinor, monens, aliquos Docto-
res hanc sententiam limitasse, ut procedat in
debitis post iuramenti obligationem contra-
etis, locus autem in contractis tempore iura-
menti. Nam si tempore quo quis iurauit credi-
tori soluere, etat creditor & poterat suum
debitum alterius debito compensare: & non
obstante hac potentia iurauit, soluturum: cla-
re indicauit compensationi renunciassit. At si
post iuramentum contraxit debitam, cum iam
res mutata sunt, non videtur ille compensatio-
ni renunciassit. Si Gutierrez apud Palaum ci-
tatum. nu. 3. Attamen verius putarim in utri-
que debitis illi uti posse compensatione. Quia
nostræ sententia ratio æque probat, siue de-
bita contractus sine tempore iuramenti, siue
post. Et quia necesse non est sic iurantem ha-
bere intentionem compensationi renunciandi:
sed potius credendum est, ea intentione
imare, que sibi utilior, ac commodior est:
qualis est intentio soluendi solutione legitima,
& à iure approbata.

PROBL. L.

Potest quis, & non potest compensatione
uti, si cum iurauit soluere alicui, in-
tentionem habuit, non utendi compen-
satione.

297 Non potest illa vti. Quia intentionem ha-
bens non utendi ea cum iuramentum
fuit emissum, visus est id ipsum iuramento ob-
firmasse, sicut enim iurans soluere, tenetur so-
lutionem gerere, si etiam tenetur id iuramen-
tum obseruare impleta simul adhibita non
utendi compensatione circumstantia. Sic Bonac.
10. 2. d. 4. q. 1. pun. 16.

Potest quidem, si eam intentionem verbis,
aut signis alteri non indicauit, ut ab eo acce-
ptaretur. Quia promissio homini facta etiam
iurata minime obligat antè alterius accepta-

tionem. At promissio illa extera, ob altero
acceptata non excludit hanc compensatio-
nem, & revocationem ratione ingratitudinis,
nec diuersus iurantis animus illa excludens
est illi verbis, aut signis intimatus, ut ab eo
aceperetur. Ergo potest iurans retrocedere
venia compensatione illa, & non soluendo
ratione sibi fidei violata. Ita Sanch. l. 3. sum.
c. 17. num. 16. Palaus tom. 3. tra. 14. d. 2. pun. 1.
10. num. 4.

299 Proculdubio si iurans, huiusmodi intentio-
nem creditori manifestarat, ipseque iuramen-
to*Idem affir-*
mo, & am-
tum sic sibi factum acceptaret, minimè posset plus expono.
compensatione vti. Quia in eius favorem hac
via soluendi debitum renunciavit: & sic cen-
sent plures factum esse in casu c. Ad nofram. 1.
de iure*ur.* Verum si eam intentionem creditori
non declarauit, ei obesse non potest, quo-
minus compensatione vtratur. Quia illa pro-
missio sub ea qualitate non utendi compensa-
tionis non fuit à creditore acceptata. Deficien-
te autem acceptatione, in promissione etiam
iurata, deficit obligatio, vt doctissime probat
Sanch. l. 1. de matrim. d. 7. Neque obstat, credi-
torem accepere promissione sibi factam
modo sibi utiliori. At modus (esto sic accepit)
sibi incognitus, & alienus à natura promis-
sionis sibi non est possibilis: ac proinde non
potest acceptare promissione solutionis
sub exclusione compensationis, cum talis
exclusio sibi non fuerit manifestata; sed
potius incognita, sitque à communi promit-
tendi ratione aliena.

PROBL. LI.

Cum quis contractum iuramento firmavit,
& Index Ecclesiasticus relaxet iuram-
entum ad effectum agendi: potest is
& non potest coram ipso Ecclesiastico
Iudice de valore contractus litigare.

300 Suppono ex c. fin. de foro compet. in 6. posse
solutum ratione iuramenti coram Iudice firmato.
Nonnulla Ecclesiastico conuenit. Quod adeò est ve-
rum, vt licet mota lis fuerit coram Iudice sa-
culari de contractu iurato, possit nihilominus
Ecclesiasticus Index adiri, vt cogat partem, ac
Iudicem saulariem ad iuramenti obseruan-
tiam. Nec ei obici potest litigandus, vt
cam Ioan. Andrea, Maranta, ac Gutierrez docet
Sanch. l. 3. sum. c. 13. n. 14. Quæsierim vero, num
relaxato iuramento per Iudicem Ecclesiasticum
ad effectum agendi, possit coram ipso litigari
de valore contractus.

Potest plane. Quia Index causa preparan-
tis est causa preparatæ Index, eo quod unum
ex alio sequatur. At Index Ecclesiasticus est
Index causa preparantis, nempe relaxationis
Iuramenti. Ergo est Index causa preparatæ,
nempe relaxationis contractus. Sic Bald. Iason.
& alij relati à Conar. l. 1. variar. cap. 4. num. 8.
& Gutier. de iuramen. confirm. p. 3. c. 12.
num. 6.

Minime potest. Quia textus in cap. fin. de
foro compet. in 6. solum ob obseruantiam iu-
mento*Minime po-*
ramenti concedit, posse laicum coram Iudice test.
Ecclesiastico conuenit. Relaxato autem iura-
mento,

144 Theologie Moralis. Lib. XIX.

mento, iam cessa illius obseruancia, solumque de rescindendo contractu agitur. Ergo solum secularis Index cognoscere potest, nisi forte contractus ad forum Ecclesiasticum pertineat. Qualis esset, si controversia moeatur an sit contractus vularius, simoniacus, vel illicitus, iuxta c. Venerabilem de electione. Ita Couat. Guiter. citati Sanch. l. 3. sum. c. 13. num. 15. Palau. 10. 4. 11. 4. d. 2. pun. 11. n. 5.

³⁰³
Hoc longe
probabilitus.

Hoc longe probabilitus esse crediderim ad dens si Index Ecclesiasticus eod quod fuerit Index causa preparantis scilicet relaxationis iuramenti: posset etiam esse Index causa preparatae: eadem ratione, & fortiori dicere possemus, non solum iurantem, sed etiam eius heredes posse conueniri coram Iudice Ecclesiastico, eo quod Index sit originis, & causa, unde ille contractus vim habuerit, scilicet iuramenti. Monuerim tamen, laicum iurantem tametsi ratione iuramenti apud Iudicem Ecclesiasticum conueniri possit, non tamen ob id forum suum amittere. Quia iuramentum forum non mutat, sed addit forum foro. Quocirca coram Iudice seculari conueniri poterit, ac si non iurasset. Unde poterit coram Iudice seculari de obseruancia iuramenti agi, etiam si materia feudalis existat. Item cogi potest coram illo ad pecuniam periclitum. Demum compellere potest turpe iuramentum recipientem, ut illud relaxet. Lege Santium citatum n. 16.

PROBL. LII.

Potestas civilis, qua potest prohibere iuramentum apponi: potest etiam, & non potest iuramenti semel appositi vires impeditre.

³⁰⁴
Questionis
fusus.

Dicitur potestas civilis est dubitatio, num possit impeditre obligationem iuramenti, antequam praeteritur, nam de Ecclesiastica nemini dubium est potest cum id factum fuerit in Tridentino s. 25. c. 26. vbi redditur iuramentum irritum appositorum renunciationi bonorum à nonito facta ante bimelle professionem praecedens. Quaterim igitur, num civilis potestas, qua quidem prohibere valet, ne iuramentum apponatur, possit etiam eiusdem iuramenti appositi vires impeditre.

³⁰⁵
Non potest
vires iura-
menti impe-
dire.

Potestas civilis tantum potest prohibere iuramentum apponi: nunquam tamen impeditre vires illius si contractibus alias licitus apponatur, tametsi contractus, quibus iuramentum apponitur, irritos, ac nullos reddiderit. Quia iuramenti obligatio est spiritualis: Ergo secularis & civilis potestas nequit de ea disponere. Et quia civilis potestas impeditre non potest Ecclesiasticae jurisdictionem. At si vires iuramenti impeditre posset, jurisdictionem Ecclesiasticae impedit, cum medio iuramento iurans jurisdictionis Ecclesiasticae efficiatur. Ergo. Sic Couat. de partibus p. 2. §. 1. n. 8. Barbosa l. 1. §. 1. n. 7. 10. & 71. ff. soluto matrimonio. Suan. l. 2. de matr. c. 30. n. 15. Parlador. l. 2. rerum quotid. Oliva. ad Lomel. l. 1. c. 1. in notis, lit. A. & P.

³⁰⁶
Potest plan-
de.

Non solum civilis potestas valet iuramentum impeditre, ne fiat, sed etiam facti vires inhibere. Et sic factum esse in Regno Castellæ, & in Re-

gno Lusitanæ testatur Molina to. 1. tr. 2. d. 14. 9. Pinel. leg. 2. C. de rescindenda vendit. p. 3. c. 1. n. 11. Ratio est. Quia lex civilis reddere potest inhabilem ad acceptandam promissionem hac, vel illa forma præstat: sed absque acceptatione iuramentum promissorum obligationem non inducit: Ergo. Deinde potest lex civilis remittere obligationem eo ipso, quod intentetur. Cum enim iuramentum promissorum non obliget, si is, in cuius saucem est præstat, statim remittat obligationem: eadem ratione non obligabit, si superior nomine ipsius eandemmet obligationem remittat. Ita Sanch. l. 3. sum. cap. 2. num. 0. Lessi. l. 2. cap. 4. 2. dub. 12. num. 5. Bonac. tom. 2. d. 4. quæst. 1. punt. 17. num. 1. Pala. tom. 3. rr. 14. d. 1. pun. 3. num. 3. Bafl. l. 1. de sponsal. cap. 8. num. 3. 8.

Cenio potestatem ciuilis non solum posse, sed vires iuramenti impeditre, sed de facto in Regno Castellæ, & Portugalæ impeditisse: Nam in leg. 10. & 14. sit. 1. l. 4. nou. collect. statutus sub graibis penis imponendis, tum iurantium creditoris, tum Tabellionis, ne contractibus iuramentum apponatur: & si appositorum fuerit, annullatur obligatio. Annulata ergo obligatio contractus & personæ redduntur inhabiles ad contrahendum, & obligatio omnino remittitur, & materia prohibetur, & incapax obligationis redditur: Cessat ergo iuramenti obligatio. Itaque (vt corrut prima sententia fundamentum) prohibito, & annullato contractu, iuramentum prohibitum, & annullatum est, vi potè super materiam in debitam cadens.

PROBL. LIII.

Petrus & Antonius literis in arbitrum committunt ut intracerum dicim illam decidat, iuramento parendi eius sententia prædicta: si ex communis utriusque consensu dies illa prorogatur, censetur quoque, & non censetur iuramentum prorogari.

Præmitto in huius, & innumerum aliarum questionum resolutionem duplicem regulam præscribentem, qua ratione iuramentum sit interpretandum. Prima est: Si de intentione iuramenti confitat, nulla indiget iuramentum interpretatione, vt per se patet: si vero intentione manifesta non est, semper interpretandum est iuramentum, ut seruata proprietate verborum, quo ad minus fieri possit obligationem inducat. Quia creaturam adstringi, & obligari ad aliquid determinatè gerendum, vel omittendum, odiofum est, & grane. Secunda est: iuramentum restringendum est inxta naturam actus super quem cadit. Unde omnes restrictiones ac conditiones, quas propositum aut promissio habet ex iure, vel ex recepta confunduntur, omnes illas habere censendum est iuramentum. Quia accessorium, quale est iuramentum, sequitur naturam principali, cui adiungitur, iuxta reg. iuris 4. 2. 17. 6. His præmissis, quaterim, an in casu proposito, prorogato sententia die, iuramentum etiam prorogari censetur?

Censetur prorogari. Quia prorogatio illa sententia

ESCOR
Theor M
Tom III.
FIV

Sect. II. De Précépto II. Problemata. 145

*Confectio pro sententia: finis diei, quo sententia ferenda est
restatum illud videtur facta cum omnibus qualitatibus, &
invenitum.*

*certum petatur. l. Legem. Cod. Locari. Sic non
nulli apud Conar de variis p. initio, num. 6.*

310 Non censetur prorogatum illud iuramen-
tum, & idem nenter tenetur ex vi illius parere
sententia arbitri late post diem ab initio con-
stitutum, sed ex vi solius simplicis promissio-
nis. Quia cum finito die in compromiso con-
stituto extingueda esset prorsus illa conuen-
tio, & obligatio: illa protrogatio censetur no-
ta prorsus conuentio, nouaque obligatio: at
proinde non censetur in earepetu iuramentum,
& pena in priori compromissione apposita
nisi denuo apponantur. Ita iuxta regulas prae-
missas benigni iurantem à iuramenti obliga-
tioni liberant. Conar. citatus. Azot. l. 1. cap. 8.
quæst. 12. & Sanch. l. 3. sum. cap. 17. num. 21.

311 Cum his opinor, addens secus esse dicen-
dum ab initio compromissum cum iuramen-
to ita constitutum sit, ut ipsi arbitri, vel com-
promittentes possint diem progar: tunc enim
protrogatio intra diem facta, easdem qualita-
tes habet etiam quoad iuramentum. Quia ab
initio iuramentum, cum sensum habet, ut iu-
rans sub Religione iuramenti promittat senten-
tia arbitrorum parere, quam ipsi intra
diem definitum, vel postmodum prorogatum
tulerint.

312 Ceterum in huius materia confirmationem
*Interpretandi
iurandi iura-
menti plura
exempla pro-
poni.*
ex regimis plures calus refolam, spe-
ciatim secundum regulam illustrans. Iurauit Pe-
tro dare aequum, ipse vero non seruat, que
promisit: dare non tenet. Quia haec absolute
& liberalis promissio itrat habet tacitam con-
ditionem: Nisi alius ingratius se ostendat, vt
ostenditur promissum non implens. Sanch. l. 3.
sum. cap. 17. num. 16.

Iurauit fidelitatem Petro, eique non esse con-
trarium: subintelligitur; Nisi ius meum, vel
meorum, vel Ecclesie petere, defendere ne-
cessarium fuerit. Quia haec promissio habet
hanc subintellectam conditionem cap. Peti-
tionis de iure. Sylvest. verb. Iuramentum 3.
question. 3.

Iurauit Ecclesie mandatis parere, vel Iudi-
cis, siisque stare sententia: potero appellare;
si me iniuste gravatum sensero. Quia hoc ge-
nerale iuramentum rationabiliter appellatio-
nem non excludit. cap. I rogo nobis, de dolo:
Gutier. de iurament. part. 1. cap. 37. num. 25. Syl-
vest. verb. Iuramentum 4. q. 1.

Iurauit obediens Superiori, si ipse ab officio re-
moueatur, mea obediendi obligatio cessat.
Quia ex iure supponitur ad obligationem iu-
risdictio in superiori, vt possit præcipere. cap.
Venerabilem, de elect. Lefsi. lib. 2. cap. 4. dub. 4.
num. 12.

Iurauit stare sententia arbitri sub certa pe-
na, ad utrumque non obligari, sed tantum parere
sententia, aut penam soluere. Innocent. &
Gloss. ad cap. Per tu. de arbitrio. Sylvest. verb.
Iuramentum 1. quæst. 4.

Iurauit, non expellere conductorem do-
mons, vel agri: possum expellere, si biennio
conductio pensionem non soluerit.
Quia hic contractus hanc tacitam condi-
tionem haberet, vt conductor biennio non
soluerit, valeat expelli. L. Quero. §. inter-
Eccles. & Mend. Theol. Moral. Tom. IV.

*locatorem. ff. locati. Sanch. l. 3; sum. cap. 17.
num. 14.*

Admissus in Collegium iuratio Collegis
suis ferre auxilium, quoties fuerit opportu-
num: Subintell. gitur, dummodo aliis dignior
non existat. Quia alii non efficit licitum, ne-
que obligatorum iuramentum. Basil. l. 1. de spon-
sal. cap. 8. num. 21.

Si urbanitas causa quis iuravit, non in-
gredi primum, nobiliore loco non sedere, non
præcedere: non tenerur, si alter roget, vel
illi sit molestum. Quia subintelligitur iurasse
non accipere primum locum quantum in ipso
est, sed rogatum. Tolet. lib. 4. cap. 2. Lefsi. l. 1.
cap. 4. dub. 4. num. 22.

Admissus in Collegium Ybernium, aut
Anglicanum iuravit, post studia absoluta ad
patriam redire: poterit ingredi Religionem.
Quia hic status utpote maioris perfectionis
semper censetur exceptus. Basil. lib. 1. de spon-
sal. cap. 8. num. 21.

Iuravit quis non resignare Beneficium in
alterius fauorem vel non permute absque
Ordinarij consensu: non obligatur, si Reli-
gionem inheret. Quia haec occasio tacite cen-
setur excepta eo quod finis, ob quem Ordina-
rius illud iuramentum exigere afolet, est, ne
beneficiari accipientes Beneficium, & manen-
tes in saeculo, cum pensione renuncient, ite-
rante alia Beneficia obtineant. Sanch. lib. 3.
sum. cap. 17. num. 11.

Promittens sub iuramento aliquid absenti;
ad id implendum non tenetur, donec ipse, vel
alius validè ipsius nomine accepter. Quia haec
promissio, cuius naturam sequitur iuramentum,
renocabilis est, quovsque per acceptationem
firmetur. Lefsi. lib. 2. cap. 4. dub. 4. num. 21. Bo-
nac. rom. i. d. i. quæst. 1. punct. 16.

Iurans soltere pecuniam sibi mutuam,
poterit intra biennium exceptionem oppone-
re non numerata pecunia. Quia sub ea con-
ditione censendum est obligatus soluere, si sibi
adfuertit pecunia numerata: l. ultim. Codice de
non numerata pecunia, & l. 27. titul. 11. parti-
ta 3. Conar. de pact. part. 1. §. 3. num. 10. Gu-
tier. part. 1. de iurament. cap. 37.

Iurans contractum fiduciissionis, non se obli-
gans instar principalis: soluere non tenetur,
quovsque principalis debitor excusat. Quia
hanc habet tacitam conditionem. l. 1. eccl. ff.
de verb. obligat. Sanch. l. 3. sum. cap. 17. num. 14.
Plura mitto.

PROBL. LIV.

*Iuramentum soluendi dicitur intra cer-
tam diem, extenditur, & non extendi-
tur ad aliam diem per credidorem pro-
rogatum. Unde erit, & non erit periur-
rus, si die destinata in prorogatione
non soluerit.*

313 *Non extendit, Non excludit.
Quia insurandum antiquum ad alia non tra-
noscit, nisi denuo iuretur. Unde excommuni-
catione lata indebitorem si certa die non solue-*

N rie

146 Theologiae Moralis Lib. XXIX.

sit, pro rogata ea die per creditorem, omnino cessat: nec contrahitur non soluendo die destinatae. Sic Cardin. Corts, Baldus, Decius, Iason, quae refert. *Couar de palt. punct. i. initio, num. 6.*

Extenditur quidem, & periuratur debitor non soluens die prorogata. Quia in hoc

³¹⁴
Extenditur,
& erit periur-
tus.

eventu non est noua obligatio, sed eadem, met ab initio contracta, ita que dies solutio- nis differunt: Ergo manet eadem iuramentum affectu qualitate. Ita Baldus, Iason, Decius sibi ipsis contrarij. Bartol. Imola. Felin. Curti. Blanchus, Rebus, quos afferit, ac sequitur *Couar. citatus. Gutier. de iuram. punct. i. cap. 49. num. 9. & 10. Perez. l. 1. paulo. post princip. ii. 4. l. 3. ordinamenti. Sa v. Iuramentum, num. 15. Azot. l. 1. cap. 8. quest. i. 3. Sanch. l. 3. sum. c. 17. num. 2. 4.*

³⁰⁵
Hoc omnia
seuendum
est.

Hoc tamen tenendum iudico. Quia illi duo iuravit, nempe se solutum, & tali die. Ergo remittente creditore, seu prorogante posteriore obligationem, non manet debitor liber ab obligatione priori, sed illa ad diem prorogatum protenditur. Nec est simile illud de excommunicatione. Nam Index excommunicavit ad diem illam solam: & cum excommunicare sit actus iurisdictionis, non potest ex consensu partis excommunicatione ad aliam diem prorogari. At iurans obligauit se simpliciter ad soluendum, & ad soluendum eo termino: quare hoc termino prorogato per creditorem, manet debitor iuramento ligatus ad soluendum termino per eum prorogato.

CAPUT XIX.

Circa iuramenti Relaxationem, Irritationem, & Commutationem.

PROBL. LV.

Habentes potestatem dispensandi, vel commutandi vota delegata, habent, & non habent dispensandi, vel commutandi iuramenta potestatem.

³¹⁶
Statutus qua-
tionum.

*S*olo loqueremur de habentibus potestatem Ordinariam, recepta est omnium sententia affirmans potentem dispensare, vel commutare vota, posse etiam iuramenta eius materia Deo praestita dispensare, vel commutare. Lege Sanctum l. 3. sum. c. 19. n. 5. Quæstio est, num habentes potestatem delegata commutandi vel dispendi vota, ea etiam ad dispensanda vel commutanda iuramenta potantur?

³¹⁷
Non habent
potestatem
huiusmodi.

Ea potestate minimè potiuntur. Quia iuramenti vinculum est diversum à vinculo voti. Ergo concessa potestate soluendi vinculum voti non debet censeri concessa potestas soluendi vinculum iuramenti licet vinculum iuramenti minus sit, quam vinculum voti. Illa namque regula: *Cui conceditur manus, concedi censeatur id quod minus, procedit, cum id quod minus est, continetur in maiori, tanquam pars in to-*

to, aut species in genere. At cum vinculum iuramenti hac ratione in voto non contineatur, effici videtur, facultatem cœcessam dispensandi, vel commutandi vota, ad iuramenta non extendi. Sic Petr. de Ledef. tom. 2. sum. tr. 11. c. 4. diff. 4. Nauat. sum. c. 27. n. 27. Azot. 1. 1. l. 1. c. 10. q. 2. Bonac. 10. 2. 1. 4. q. 1. pun. 17. n. 11.

Ea quidem potiuntur potestate: unde priuilegium concedens commutationem aut dispensationem votorum extendit ad iuramenta in Dei honorem praestite sue accessoria sunt vota, sive non. Quia hæc iuramenta ob affinitatem cum votis, in communione hominum existimatione vota reputantur. *Perner. 2. de iure iuram. Vbi dicitur Propositū aut promissū non infingi, qui in melius cōmutar. Nō nomine autē prop̄positi, aut promissi, nō solum votū, sed & iuramentum intelligitur, tūm quia sub titulo de iurirando ponitur: tūm quia certissimum est, iuramentum, cuius Deus creditor est, posse in melius commutari; quia illi est gratus.* Ergo priuilegium recipiens vota haec iuramenta respicit. Ita Suar. 1. 6. de votis, cap. 14. num. 4. Sa v. votum, de voti irrit. num. 16. Basil. 1. 8. de matr. cap. 11. num. 4. Palauus tom. 3. tract. 14. d. 3. pun. 1. num. 5.

Ego quidem tempore sententiam primam, media via precedens. Distinguuo inter iuramenta vota accessoria, quæque ad firmandam promissionem assumuntur: & inter iuramenta, quæ vota accessoria non sunt, & ad firmandum bonum propositum assumuntur. Priore iuramenta ex facultate dispensandi vel commutandi vota possunt dispensari, vel commutari, secos vero posteriores. Priorem partem probo. Quia eo ipso, quo iuramentum sit voto accessoriūque promissionē confirmat, sublatō voto, ac promissionē, ipsum necessum est corrūre, sed potest dispensare in votis, potest votum, cui iuramentum accedit, dispensare: cum ex adventu iuramenti non mutetur eius natura. Ergo potest etiam in iuramento illi accessorio. Secundam partem sic ostendo: Priuilegium gratis concessum, & præcipue ad tollendam obligationem naturalem, & divinam stricte interpretandum est, c. Porro, de priuile. cap. cum in illes 17. & ca. Cui de non Sacerdotali 27. de prebend. in 6. Ergo priuilegium dispensandi in votis non est extendendum ad iuramenta. Equidem primam & secundam sententiam valde probables reputo, libuit tamen sic primam temperare, & eligere cum Lessio l. 2. c. 42. dub. 12. n. 60. Santio l. 8. de matr. d. 2. n. 2. 3. & l. 4. de votis c. 5. num. 18. & 20.

PROBL. LVI.

Creditor potest, & non potest iuramentum præstitum principaliter in Dei honorem remittere.

*S*vpono, remissione seu condonatione necreditoris de materia sibi promissa, celsate iuramenti obligationem. Quia cesserillus fundementum. Deus enim in tantum obligari iuramentum vult, in quantum is, in cuius gratiam sit, obstat esse obligatum, si igitur is remittit obligationē, & Deus remittere censetur. Difficultas autem est, num possit creditor iuramentum,